CAPITOLUL VII.

SUFIXELE DE ORIGINE MAGHIARĂ.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE.

ŞAG *(-šág)*

Observaţie. — Dr. —*gş*, *nş* > *ş*.

Funcţiunea.

Abstracte.

Adăuşag < **adăugşag* < *adaug*.
Rămăşag 'pari' < **rămînşag* < *rămîn*.

Hasdeu, 259 : „Cuvântul [*adăuşag*] este format în epoca Fanarioţilor pentru diferite *adaosuri* fiscale peste dările cele obişnuite". — *Adăuşag* nu însemnă însă numai surplus de impozit, ci şi altfel de adaus, de pildă la Măcăreşti jud. Iaşi, adausul de apă a Prutului când vine mare.

VARIANTE.

-ăşag.

Extras din *rămăşag*. Derivat :
Vălmăşag < *(de-a)valma*.

-işag.

Extras din *băeşag*, *băişag* (v. Originea).
Derivate :
Furtişag (încă în Bibl.) < *furt*.
Moleşag (Pamf. J. II) < *moale*.

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

-uşag.

Extras din *găzduşag* (v. Originea).
Derivate :
Furtuşag < *furt.*
Moloşag < *moale.*

Originea : *-ság* (Hasdeu, 260; Mândrescu, El. Ung., Bucureşti, 1892, 17), introdus prin :

Băeşag, băişag 'profession de mineur, travail aux mines' (Hasdeu, 2885) < *bányoság.*

Gazduşag 'richesse, fortune' (Mândrescu, El. Ung. 75) < *gazdagság.*

Genul şi Pluralul.

Adăuşag, rămăşag, furtuşag sunt eterogene şi fac pl. în *-urĭ* : *adăoşagurĭ* (Hasdeu, 260), *rămăşagurĭ, furtuşagurĭ* (Dos.Prol. $96^{1}/_{28}$). — Celelalte cuvinte se întrebuinţează numai la sg., sunt deci masculine.

ŞUG *(-šúg).*

Observaţie. — Dr. – *nş* > *nş, ş.*

Funcţiunea.

Abstracte.

Eftinşug 'miséricorde, charité' Dosoteĭŭ = *eftinătate* Coresi < *eftin.*

Prieteşug 'amitié' < **prietenşug* < *prieten.*

Originea : *-ség* (Mândrescu, Elem. Ung. 17) introdus prin cuvinte ca :

Belşug, bişug 'abondance, fertilité, profusion' (Mândrescu, Elem. Ung. 138) < *böség*

Beteşug, beteşîg, betegşîg 'infirmité, maladie' (Mândrescu, Elem. Ung. 140) < *betegség.*

Meşteşug, meşterşug, meşteşîg 'profession, métier, adresse, habileté' (Mândrescu, Elem. Ung. 172) < *mesterség.*

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

Vicleşug, hicleşug, hitlenşug, hiclenşîg 'perfidie, fourberie, ruse' (Mândrescu, Elem. Ung. 189) < *hitlenség.*

Genul şi Pluralul.

Eftinşug şi *prieteşug* se întrebuinţează numai la sg. — Celelalte sunt eterogene şi fac pl. în *-urĭ (meşteşugurĭ).*

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE.

ĂŬ *(-â'ŭ).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

AUGMENTATIVE.

Augmentative propriu zise.

Bălţăŭ 'baltă mare', *bolătăŭ* 'un loc aşezat unde se strînge apă, însamnă şi apă stătătoare' (Şez. V 38) < *baltă.*

Ningăŭ 'ninsoare mare' (Şez. V 114) < *ning.*

Scăfăŭ 'scafă mare' (Şez. V 122) < *scafă.*

Ţincăŭ 'băetănaş' (Şez. IX 147), *ţingăŭ* 'flăcăeş' (Pamf. C.) < *ţinc* 'petit enfant' (Şez. IX 147).

Augmentative depreciative.

Nume comune.

Plĭuhăŭ = *plĭuhă* 1. 'rachiŭ răŭ', 2. 'căţea, haĭtă' (Şez. III 85). — Pentru 1 cf. *plĭuşcă* 'rachiŭ răŭ' (Şez. V 117).

Drăngăŭ 'amant' (Codin, 28; Săgh. 135) < *drag.* — Poate de aici se derivă şi sinonimul *handraleţ.*

Nume proprii.

Porecle pentru bărbaţi.

Codăŭ (Pop. 35 b) < *coadă,* cf. *Cŭadă* (ibid.).

Ginscăŭ (Pop. 38 a) < *gînscă, gîscă,* cf. *Gîscă* (ibid.).

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

NOMINA AGENTIS.

Alergău 'courrier' (Hasdeu, 840) < *alerg.*

COLECTIVE.

Bălegău 'bălegar' (Pamf. Cânt.) < *balegă.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Mestecău 'făcăleț' (Dan. II 85, Cîob.) < *mestec.*

Căldărău 'bois qui sert à soutenir la chaîne du chodron' (Viciu, 23) < *căldare.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂȚI PRIN EXCELENȚĂ.

Derivate dela substantive.

Fălcău 'om cu fălcile mari' (Șez. II 227) < *falcă.*

Derivate dela adiective.

Hahău 'lung și prost' (Șez. II 229) < ngr. χάχας 'badaud, gobemouche'.

Melehău 'prost de tot' (Șez. III 70) < *beleag.*

Nătărău < vr. *netare* 'slab' (Hasdeu, Cuv. II 133, 124).

Tanău 'tont' Șez. V 161) < **tontanău* < *tontan* (Șez. V 164).

Tontalău, tăntălău 'prost' (Furt.) = **tontanău, tontan* ori **tîndălău* < *tîndală.*

Derivate dela verbe.

Lingău 'linguşitor' (Săgh. 95) < *ling.*

Mîncău 'mîncăcios' < *mînc* = *mînînc.*

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Porecle pentru bărbați.

Beşău (Pop. 33 b) < *beşesc.*

Căcău (Pop. 35 a) < *cac.*

Nume de animale.

Căcău 'coracias garrula' < *cac.*

Fugău 'potîrniche' (Șez. V 101 sub *iruncă*) < *fug.*

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-ălău (=-ală+-ău).

SUBSTANTIVE.

AUGMENTATIVE.

Pălălău 1. 'prăjină groasă pentru bătae', 2. fig. 'înalt şi supţire' (Codin, 56) < *pală* 'prăjină'.

Ţingălău (Conv. Lit. XX 1020), *dzîngălău* (Şez. V 157) < *ţoangă* 'un clopoţel rău, stricat' (Conv. Lit. XX 1020).

Cîcălău < *cac.*

Pişălău (Tiktin) < *piş.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Derivate dela verbe.

Bătălău pl. *bătălăe*, mai des *bătălăuri*, 'battoir, gros marteau; marteau et enclumette employés pour écacher la faux' (Costinescu, Şez. II 149) < *bat.*

Pisălău 'un fel de pilug de pisat piper, etc.' (Şez. V 116) < *pisez.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Mutălău 'prost' < *mut.*

Prostălău < *prost.*

Puşlău 'ticălos' (Săgh. 65) < turc. *puşt*, de unde şi direct *puşchiu.*

-egău (=-eg, -eag+-ău).

UN SUBSTANTIV AUGMENTATIV.

Fumăgău 'fumée épaisse' < *fum.*

UN ADIECTIV POSESIV.

Fîrtigău 'om fără astîmpăr' (Şez. II 227) < *învîrt*, cf. şi *fîrţîesc.*

-uzău (=-uz+-ău).

Durduzău = *durdă* 1. 'măciucă ghintuită cu cue de fier', 2. 'puşcă haiducească' (Codin, 29).

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

Originea : Extras din cuvinte ungureşti (A. Philippide, Pr. 154) ca (luate din Mândrescu, Elem. Ung.) :

Bacău 'hingher, hoher' < *bakó.*

Birău 'primar' < *biró.*

Cĭalău 'înşelător' < *csaló.*

Cĭatlău 'orice lucru cu care se leagă strîns ceva' < *csatló.*

Făgădău 'crîşmă' < *fogadó.*

Gĭalău 'rabot' < *gyaló.*

Haĭdău 'boar, argat la vite' < *hajtó* (Scriban).

Hădărău 'băţul prin ajutorul căruĭa învîrtim rîşniţa' (Codin, 38) < *hadaró* 'fléau ; îmblăciu' (Cihac).

Jaşcău 'pungă' < *zsacskó.*

Săbău 'croitor' < *szabó.*

Şaŭgău 'mineur' < *sóvagó.*

Pentru înţelesurile româneşti ale luĭ *-ău* aduc aici încă următoarele cuvinte, ale căror etyma trebuesc de sigur căutate în ungureşte :

Băşcău 'prost' (Codin, 8).

Brighidău 'o roată cu borte în mijlocul căreĭa se află un băţ lung şi cu care se bate laptele în putineĭŭ pentru a alege untul' (Damé T. 69).

Haţcadău 'gânsac, cucoş, etc. bine făcut şi foarte voĭnicos' (Şez. V 98).

Taşmău 'bîtă mare' (Şez. III 90).

Vlăjdău 'voĭnic dar leneş' (Pamf. J. II), cf. *vlăjgan* 'nalt şi zdravăn' (mold.).

Zăblău pl. *zăblae* 'ţol pentru învălit saŭ aşternut' (Codin Ing.), 'o haĭnă' (Dos. Prol. $76^2/_8$), *zăblău, zeblău* 'arar de păr' (Mard.), *zăblău, zăblăud, zăblăug* = *zăbăug* 'prost, zălud' (Pamf. J. II).

Zurgalău 'grelot', *ţurgalău* pl. *ţurgalaŭă* 'clopoţel' (Bud.) — ung. *zörögni* 'cliqueter'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ău* sunt : 1. masculine, când arată o fiinţă, 2. eterog., pl. *-ăe*, dial. *-ae, -ală*, când arată un lucru.

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)

ĂLUESC, ULUESC *(-âluĭésk, -uluĭésk).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

A FACE UN LUCRU.

Cheĭăluesc = *cheĭuesc.*

Trebăluesc 'a face treburĭ mărunte pe lîngă casă' (Pamf. Cînt.) <*treabă.*

Păceluesc 'împac' < *pace.*

A POSEDÀ UN LUCRU.

Gînduluesc 'a purta de gînd, de grijă cuiva' (Şez. II 229) <*gînd.*

Pizmăluesc, împizmuluesc 'pizmuesc' < *pizmă.*

Drăcăluesc 'envoyer au diable' (Şez. II 226) <*dracu.*

Prăbăluesc, prubuluesc 'a încerca, a căuta dovezĭ' (Şez. III 86) < *prubă* 'încercare'. — cf. şi *prublă* = prubă (Şez. III 86).

A foşcălui = *a foşcăi* 'a mişui, a fugi în toate părţile. Se zice despre vĭermiĭ din rană, despre şerpiĭ strînşĭ la un loc' (Şez. II 228) < *foş*, cf. *foşnesc.*

A rîncălui 'a mugi, a rage ca rîncaciĭ' (Şez. V 121) < *rîncău.*

Inĭghebăluesc = *înĭgheb.*

Plîntăluesc (Car.) = *împlînt.*

Originea: Extras din verbe de origine ungurească ca (A. Philippide, Pr. 156):

Bicĭuluesc < *becsülni.*

Celuesc < *csalni.*

Cetluesc < *csatolni.*

Măngăluesc < *mángolni.*

Sălăşluesc < *szállásolni.*

Urluesc < *örleni.*

Cf. apoi:

Hăndrăluesc 'a vorbi fără niciun rost' (Şez. III 15) — *handra* 'fără treabă, degeaba' (Şez. II 229), *handralău.*

BDD-B19-10 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:40 UTC)